

Souvislosti a nesouvislosti / Vztahy a souvislosti

Známa – a velmi rozšířená – formule praví, že „vše souvisí se vším“. V jistém relativním smyslu to zajisté platí, ale vůbec to neznamena, že tato vše zasahující souvislost zakládá nějakou „jednotu všeho“. Jde totiž o to, že vedle všeobecných (a ovšem velmi různorodých) souvislostí nacházíme ve světě také nesouvislosti; jinak bychom mohli také říci, že jednotlivé souvislosti mají nejen své počátky, ale také své konce. Tzv. souvislosti nejsou jen naší představou či spíše poznatkem, ale jsou především čímsi na nás nezávislým, ale skutečným. A protože skutečným, a to navíc vždy čímsi jednotlivým, jsou vlastně jakýmiś událostmi, eventuálně něčím, co je na skutečných událostech založeno a co by bez nich nebylo možné. – Samo slovo „souvislost“ nám jakoby sugeruje, že jde o něco mezi dvěma „jsoucny“, takže tam, kde nejsou „jsoucna“, nejsou možné žádné souvislosti. To je však mylný relikt substančního myšlení: souvislosti jsou čímsi základnějším než „jsoucna“, ta jsou možná teprve na základě souvislostí. Každá událost je děj, dění; a v tomto dění jde o souvislost nejen počátku události s jejím koncem, nýbrž se všemi „jsoucnostmi“ mezi nimi (mezi počátkem a koncem). Událost by se tedy nemohla „dít“ („stávat“), kdyby tu zejména nebyly tyto souvislosti, které ono dění umožňují a zakládají. (Ovšemže to neznamena, že „dění“ těchto souvislostí není umožněno „děním“ nějakých souvislostí ještě primárnějších.) Významem blízké slovo „vztahy“ není o moc lepší, neboť rovněž sugeruje onu nesamostatnost „vztahů“ a jejich závislost na tom, co je v tom či onom vztahu tím vztaženým (nebo vztahovaným), tj. co je předpokladem každého vztahu. Ani slovo „vztah“ se tedy nehodí, ale proti jazykovým zvyklostem asi nelze nic účinného podniknout. Přesto je nezbytné si vždy znovu připomínat, že cokoli, co se nám jeví jako něco, co je předpokladem vztahů a co do vztahů teprve vstupuje, je de facto nutně založeno na nějakých základnějších vztazích, které se někdy a někde jakoby zauzlují a dávají tak vznik něčemu, čemu říkáme „jsoucno“, a co pak jako takové vstupuje opět do dalších, nových vztahů.

(Písek, 140317-1.)